

Asia: VN/2215/2025

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Valtiokonttori näkee, että vaikutusarvioinnissa on huomioitu esitysluonnoksen aiheuttamat vaikutukset keskeisiltä osin.

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista?

Valtiokonttorin oikeuden käsitellä turvallisuutta koskevia tietoja ja henkilötietoja tulee perustua tarkkarajaisiin säännöksiin. Hankintatietovarantolain 2 §:n 1 momentin säännöksestä käy nimenomaisesti ilmi se, että ostolaskutiedot toimitetaan Valtiokonttorille hankintatietovarantoon tallentamista varten, jolloin Valtiokonttori voi lähtökohtaisesti tallentaa sille saapuneet tiedot hankintatietovarantoon sellaisenaan ilman esimerkiksi säännönmukaista henkilötietoihin tai

turvallisuustietoihin kohdistuvaa teknistä rajaamista tai suodattamista. Valtiokonttori pitää hankintatietovarantolain 2 §:n mukaista tiedon toimittajan harkintavaltaa perusteltuna erityisesti kriittiseen infrastruktuuriin liittyviin tietoihin sisältyvien riskien kannalta. On perusteltua, että tiedon haltija itse harkitsee tiedon toimittamiseen liittyviä riskejä, joiden kokonaisvaltainen arvioiminen ei Valtiokonttorin käytettävissä olevien tietojen perusteella olisi täysin mahdollista. Siten Valtiokonttori pitää aiheellisenä ehdotetun säännöksen sanamuotoa, jonka perusteella tällaista tietoa ei toimiteta Valtiokonttorille. Henkilötietojen käsittelyn selkeyttämiseksi hankintatietovarantolain 3 §:ään olisi aiheellista lisätä säännös koskien sitä, mitä henkilötietoja hankintatietovarantoon tallennetaan.

Nykymuotoilun perusteella Valtiokonttorin tulkinta on, että Valtiokonttori tulisi vastaanottamaan vain määräyksellä määrätty / asetuksella säädetty ostolaskutiedot, jotka tallennettaisiin hankintatietovarantoon. Määräyksellä määrättäisiin / asetuksella säädettäisiin toimitettavien ostolaskutietojen tietosisällöstä hankintatietovarantolaissa säädettyä täydentävällä tavalla, eikä alemman asteinen sääntely / määräys voisi laajentaa tai kaventaa toimitettavien tietojen sisältöä hankintatietovarantolaissa säädetystä. Valtiokonttorin ymmärrys ehdotettavasta määräyksenantovaltuudesta on, ettei sen nojalla annettavan määräyksen mukainen tietosisältö voisi sisältää muuta kuin hankintatietovarannon käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot, eikä

määräyksellä voitaisi laajentaa Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta esimerkiksi järjestelmäteknisten haasteiden tai resurssien paikkaamiseksi.

Mikäli hallituksen esityksen sanamuodosta poiketen Valtiokonttorin tulisi erityisesti valtion ostolaskutietojen osalta säännönmukaisesti suodattaa ja rajata

hankintatietovarantoon kuulumattomia ja/tai määräyksen ulkopuolisia tietoja ennen hankintatietovarantoon tallentamista esimerkiksi turvallisuuteen liittyvien näkökohtien johdosta tai henkilötietoriskien takia, tulisi tästä säätää nimenomaisesti laissa. On epäselvää, olisiko näin laajamittainen käsittely perusteltavissa, kun huomioidaan turvallisuuteen liittyvät riskit sekä mahdollisuus perusoikeuksia vähemmän rajoittavaan lähestymistapaan. Lisäksi tällainen käsittely edellyttäisi hallituksen esitykseen sisältyvää huolellista arviota sekä turvallisuusriskienhallinnan että perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Valtiokonttori kiinnittää huomiota ostolaskutietojen salassapitomerkintöjen kriittiseen asemaan tietovarannon tietoturvan ja tarvittavan avoimuuden saavuttamisessa. Näiden varmistamiseksi kullakin sektorilla tulee varata riittävästi resursseja salassapitomerkintöjen vaatimien muutosten tekemiseksi ja toimintatapojen luomiseksi. On oletettavaa, että hankintatietovarannon ensimmäisinä raportointivuosina Valtiokonttori tulisi noudattamaan varovaisuuden

periaatetta tietojen julkaisussa harkintavaltaan perustuen.

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista?

Valtiokonttori pitää ehdotusta kannatettavana ja näkee Valtiokonttorille annettavan määräysenantovaltuuden selkeyttävän nykytilaa.

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista?

Valtiokonttori nostaa esille, ettei valtionhallinnossa tällä hetkellä ole organisaatiota, jolle olisi säädetty tehtävä ohjata valtion virastojen ja laitosten hankintatoimea. Nykytilassa Valtiokonttori on antanut virastojen hankintatoimea koskevia ohjeita ja suosituksia. Näiden lisäksi Valtiokonttori tekee valtiovarainministeriön toimeksiannosta erilaisia kehittämistehtäviä. Ohjaustehtävän ja sitä vastaavan määräysenantovaltuuden puuttuessa mahdollisuudet toimeenpanna muutoksia ovat puutteelliset.

Valtiokonttori esittää, että Valtiokonttorista annetussa laissa säädettäisiin tehtävä ohjata valtion virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen hankintojen suunnittelua, sopimus- ja toimittajahallintaa ja tilaamista. Tehtävän hoitamiseksi Valtiokonttorille tulisi säätää valtuus antaa

tarvittavat määräykset virastoille, laitoksille ja talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille; hankintojen suunnittelusta, hankintasopimusten laadinnasta ja seurannasta sekä tilaamisesta. Tästä voisi säätää esimerkiksi valtion talousarviosta annetussa laissa.

Valtiokonttorille annettava ohjaustehtävä selkeyttäisi nykytilaa ja tehtävään liittyvä määräysenantovaltuus antaisi voimakkaampia keinoja ohjata valtionhallinnon muutosten toimeenpanoa.

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

-

Yliluoma Tuomo
Valtiokonttori